

NADOLNY (37) ai

a *pochylone*, o *jasne*.

comp nądoln(e)jszy (1) (*może sup od dolny*).

sg m N nądolny (4). ◇ *D* Nądoln(e)mu (1). ◇ *A* nądolny (1). ◇ *f N* nądolnã (2). ◇ *G* nądoln(e)j (4). ◇ *A* nądolną (6). ◇ *I* nądolną (1). ◇ *L* nądoln(e)j (1). ◇ *n N* [nądoln(e)], nądolniejsz(e) (1). ◇ *G* nądoln(e)go (3), [nądolniejsz(e)go]. ◇ *A* nądoln(e) (2). ◇ *I* nądoln(e)m (1). ◇ *pl N m pers* nądolni (1). ◇ *G* nądolnych (2), nądoln(e)ch (1); -ych *RejAp*; -ych: -(e)ch *FalZioł* (1:1). ◇ *A subst* nądoln(e) (5). ◇ *L* nądolnych (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

1. *Znajdujący się na dole, nisko położony; infernus, inferus* *Mącz*, *Cn*; *imus, infernalis* *Cn* (34) : *Infernus*, *Nadolny/ odśpodny. Mącz* 170a, 170a; *Y* wyźedłem broną nadolną [*per portam vallis*] w nocy/ *y* (przyśzedłem) przeciwko zrzodłu Smokow *BudBib* 2.*Esdr* 2/13, 2.*Esdr* 2/15.

[*Wyrażenia*: »molendinum [= młyn] nadolny«: *Molendinum* gorny 3 rotarum [...] *Molendinum* nadolny 3 rotarum, 2 pro farina, tertia pro folusz. *InwBiskPozn* 28; *OpisyPozn* 1508 nr 1.

»nadolny młynarz«: *Item* młynarsz nadolny habet 1 mansum ve dwoim poliu z folwarku wymierzony *InwBiskPozn* 32.

Szereg: »gorny, (i) nadolny«: *Naprzód* dom wielki drzewiany, w którym jest nadolne i górne mieszkanie, *LustrPom* 37; *InwBiskPozn* 28.]

a. O ziemiach, krainach (13) :

Wyrażenia: »nadolne [= znajdujące się na Niżu] posady« (2): *Widząc* wielkie złodzieyftwo przes łotry *Cygány/ Olądzaymy* ie w polách od *Tátárkiewy* ściány. *Zbudowawfzy* im twierdze/ dla fwych zachowania/ *Niechayby* *Tátárkiego/ ftrzegli* przebywania. [...] *Gdy* iuż będą mieć fwoie/ nadolne połady/ *Támże* czárćie s pogánem/ *vżyway* fwey zwády. *BielSat* L4v [*idem*] *BielSjem* 28.

»nadolna ziemia« = *nizina* [*szyk* 10:1] (11): *LibLeg* 11/44; *Turcy* z *Radulem* wzyęli pod *Węgry* nadolną ziemię/ to iest *Mołdawią* wielką z miáftem *y* z zamkiem *Kilią. BielKron* 394, 40, 275v, 394, 394v, 398v [2 r.], 427; *RejZwierc* [207]; *áby* *Krol* pierwey do nadolney ziemie pod *Białogrod/ y* pod *Kilią* fwoią mocą przyciągnął. *StryjKron* 672.

b. *O częściach ciała ludzkiego* (9) : *Potym* białem kadzidłem nadolne ftrony okadz. *FalZioł* V 27v, V 58v.

Wyrażenie: »nadolne miastce« [*szyk* 6:1] (7): *á* *potym* macicę *y* około nadolnego miastcza maży ciepło. *FalZioł* V 24; *tych* rzeczy potroífze wziąwfzy [...] włożyć nawęgle/ *opafawfzy* niewiaftę włożyć podnię aby dim wnię fzedł nadolnem miastcem. *FalZioł* V 26, V 20a, 24v, 25, 25v, 27.

c. *O ozdobie dołu sukni* (3) : *Orae* in plurali, *Obłogá* álbo *bramá* około fukni nadolna *yákie* *miewáyą* białe głowy. *Mącz* 267b, 127a, 289d.

d. *O piekle* (5) : *y* *Pan* *fam* powiedác raczył o nieużytecznym *fłudze/ iż* muśi być wrzucon do ciemności nadolnych/ *tám* gdzie będzie wieczny płác *RejAp* 194; [*Wywodłes* *dufżę* *moię* z nadolnieyfzego piekła. *RejKat* 30v].

W przeciwstawieniu: »zwirzchni ... nadolny« (1): *kto* opuści *Páná* *zwirzchniego* fwego/ *iście* then nadolny *Pan* nie opuści go z *łáfki* *á* z *opyeki* fwoiey. *RejPos* 257v.

Wyrażenia: »nadolny doktor« = *diabeł* (1): (*marg*) Záchorzáley duřzy trudne lekárřtvo. (—) Ale Potym poznař co tho byřá zá chorobá/ gdyć on nadolny doktor będzie pulfu mácał. *RejZwierc* 133.

»nadolny pan« = *diabeł* (1): *RejPos* 257v cf *W przeciwstawieniu*.

»nadolna ziemia« (1): A řwowlne odřyla gdzieř w nadolną ziemię/ [...] Bo to pewnie obiecał iř zá złoć kařdego/ [...] zła řławá řtrapi tu ielźcze ná řwiecie/ A tám dyabeł powoli iáko řwego gniece. *RejZwierc* 270v.

α. W funkcji rzeczownika: *odbywający karę w piekle* (1) : A ći zářię nadolni pláćźcz nárzekáię. Ktorzy s czářem zářyli řwiátá pieřczonego/ Iuř tám muřzą vřzywáć kłopotu wiecznego *RejZwierc* 270v.

2. Zestawienia w funkcji n-loc (2) :

»Bethoron Nadolny« (1): Zás corká iego (byřa) řzeerá/ á (tá) zbudowářá Betchoron niřny y nadolny [*Bethchoron inferiorem et superiorem*] *BudBib* 1.Par 7/24.

»Nadolne Niemcy« (1): Burenřis Hethman Cefarřki w nadolnych Niemcech byř teř pogotowiu z ludem řwoim *BielKron* 226v.

3. n-pers (1) :

Zestawienie (1): Iakom ya suknyey Maczieievy Nadolnemv nyewzyal *ZapWar* 1524 nr 2163.

Synonirny: *niski, niřny*.